

PIOTR MACIEJ DZIEMBOWSKI

dziembowskip@o2.pl

ORCID: 0000-0001-8199-4403

INTERCYZA ŚLUBNA MICHAŁA DZIAŁYŃSKIEGO I ELŻBIETY CZEMÓWNY Z 1588 ROKU

Streszczenie

W Archiwum Państwowym w Poznaniu znajduje się bogaty zbiór dotyczący majątku ziemskiego Konarzewo w powiecie poznańskim. W zbiorze tym znajdują się między innymi dokumenty związane z rodziną Działyńskich. Artykuł przedstawia treść zachowanego dokumentu z 1588 roku, dotyczący intercyzy ślubnej Michała Działyńskiego, starosty nieszawskiego, syna Pawła, kasztelana słońskiego z Elżbietą Czemówną, córką wojewody pomorskiego Achacego Czemy. Z dokumentu dowiadujemy się o kręgach rodzinnych przyszłej panny młodej i posiadanym majątku nupturientów. Dokument informuje również o planowanej dacie i miejscu ślubu. Całość dokumentu uzupełniają doskonale zachowane podpisy i pieczęcie herbowe osób uczestniczących w spisaniu tego dokumentu.

Słowa kluczowe: *Działyński; Czema; Zehmen; intercyza; ślub*

Michał Działyński and Elżbieta Czemowna's
Prenuptial Agreement of 1588

Summary

There is an abundant collection of documents concerning the land property of Konarzewo in Poznan district, which can be found in the National Archive in Poznan. It also contains the documents of the Działyńskis. This paper analyses the prenuptial agreement of 1588 signed by Michał Działyński, the district governor

of Nieszawa and a son of Paweł, the castellan of Slonsk, and by Elżbieta Czermowna, a daughter of the Pomerian province governor, Achacy Czema. The document presents the family bonds of the bride and the real estate that the prospective spouses would possess. It also specifies the wedding date and venue. It is worth mentioning that papers are legibly signed and confirmed by the noble family seals of the contract parties.

Keywords: *Działyński; Czema; Zehmen; prenuptial agreement; wedding*

W Archiwum Państwowym w Poznaniu, w aktach dotyczących majątku Konarzewo, znajduje się intercyza przedślubna Michała Działyńskiego i Elżbiety Czermówny¹. Intercyza została spisana na trzech kartach (dwie karty dwustronne i jedna jednostronna)², jak wynika z numeracji stron. Językiem dominującym jest język polski z wtrąceniami w języku łacińskim.

Michał Działyński, starosta nieszawski, kasztelan brzeski, wojewoda inowrocławski (1602–1608) i brzeski (1609–1617) był synem Pawła, kasztelana słońskiego i Krystyny Kostkówny. Urodzony około 1560 roku, zmarł 29 kwietnia 1617 roku. Pochowany został w swojej posiadłości – Działyniu³.

---

¹ Archiwum Państwowe w Poznaniu, Majątek Konarzewo, sygn. 2324. Intercyza wzmiankowana przez J. Kowalkowskiego w artykule – *Stosunek Jana Karola Dachnowskiego do różnowierców w świetle jego herbarza*, w: *Szlachta – granice etniczne, wyznaniowe i cywilizacyjne*, red. T. Ciesielski, K. Mikulski i A. Korytko, wydawnictwo DIG, Warszawa – Bellerive-sur-Alier 2016, s. 51. Wydawnictwo serii: *Szlachta i ziemiaństwo na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej*.

² Karty numerowane w czasach współczesnych (ołówkiem) z oznaczeniami 1, 2, 3 i 4, Karta 3 to wkładka na karcie 4 zawierająca herby i podpisy.

³ S. Bodniak, *Działyński Michał († 1617)*, w: *Polski słownik biograficzny*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1948, t. VI, s. 91; S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, wyd. Gebethner i Wolff, Warszawa 1906, t. III, s. 324; *Urzednicy kujawscy i dobrzyńscy. Spisy*, red. A. Gąsiorowski, oprac. K. Mikulski, W. Stanek, Biblioteka Kórnicka PAN, Kórnik 1990, s. 63, 115, 164; A. Boniecki, *Herbarz Polski*, wyd. Gebethner i Wolff, Warszawa 1902, t. V, s. 159 podaje rok zgonu 1618, a nie 1817 rok. Michał Działyński wspomniany jest jeszcze w 1618 roku podczas lustracji starostwa bobrownickiego – zob. M. Kuczyński, *Historia Kościeleca w wypisach*, Prymasowskie Wydawnictwo Gaudentinum, Kościelec 2009; <http://www.koscielec.pl/Koscielec/osoby-kosc/osoba3.htm> (3.04.2019).

Elżbieta Czemówna była córką Achacego Czemy⁴, wojewody pomorskiego, starosty gniewskiego i kiszpornskiego⁵ oraz Zofii Radziwiłłówny⁶. Elżbieta urodziła się około 1571 roku⁷.

Z małżeństwa Michała Działyńskiego i Elżbiety Czemówny było siedmiu synów i jedna córka: Andrzej – zmarł młodo, Piotr – jezuita, Łukasz Maksymilian – dworzanin królewski, Michał, Mikołaj – podkomorzy dobrzyński, starosta kościański i gostyński, Kacper – poseł na sejm i deputat na Trybunał Radomski w 1628 roku, Paweł – starosta bratiański, nieszawski i inowrocławski⁸ i córka nieznaną z imienia.

Michał Działyński po śmierci swej żony Elżbiety Czemówny wstąpił ponownie w związek małżeński z Reginą hr. Eisenreich z Bawarii. Regina po śmierci męża wyszła powtórnie za mąż za Olbrychta Stanisława Radziwiłła⁹.

Intercyza została sporządzona na zamku w Gniewie w dniu 14 marca 1588 roku w obecności:

- Michała Działyńskiego (starającego się o rękę Elżbiety Czemówny),
- Stanisława Działyńskiego¹⁰,

⁴ Czema – rodzina pochodzenia niemieckiego (Zehmen) z Saksonii, przybyła do Polski i Prus w XIV w. Posługiwała się herbem własnym – odmiana Wczele.

⁵ K. Mikulski, *Urzednicy Prus Królewskich XV–XVIII wieku*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław – Warszawa – Kraków 1990, s. 135. Achacy zmarł między 19 października a 29 listopada 1576 roku – podczas sejmu toruńskiego. P. Czaplewski, *Czema (Zehmen) Achacy (†1576)*, w: *Polski słownik biograficzny*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1938, t. IV, s. 327; J. Małek, *Cema (Czema) Achacy młodszy (zm. 1576)*, *woj. pom.*, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. St. Gieszowski, Wydawnictwo Gdańskie, Gdańsk 1992, t. 1A-F, s. 195.

⁶ Zofia Radziwiłłówna (1552–1599), córka Mikołaja Radziwiłła Czarnego (1515–1565) i Elżbiety Szydłowieckiej (1533–1562), córki Krzysztofa kanclerza koronnego. Zob. H. Lulewicz, *Radziwiłł Mikołaj zwany Czarnym h. Trąby*, w: *Polski słownik biograficzny*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1987, t. XXX, s. 335–347; Sł. Górzyński, J. Grala, Wł. Piwkowski, V. Urbaniak, T. Zielińska, *Radziwiłłowie herbu Trąby*, wydawnictwo DiG, Warszawa 1996, s. 15. Zofia została prawdopodobnie pochowana w kościele pod wezwaniem św. Mikołaja w Gniewie – K. M. Kowalski, *Osobliwości epigraficzne kościoła św. Mikołaja w Gniewie*, w: *Dawne inskrypcje pomorskie. Studia epigraficzne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2001, s. 98; J. K. Dachnowski, *Herbarz szlachty Prus królewskich z XVII w.*, wyd. Z. Pentek, Biblioteka Kórnicka PAN, Kórnik 1995, s. 76.

⁷ Ślub jej rodziców miał miejsce w Wilnie 1 X 1570 roku – zob.: P. Czaplewski, dz. cyt., s. 327.

⁸ S. Uruski, dz. cyt., s. 324–325.

⁹ A. Boniecki, dz. cyt., s. 159; S. Uruski, dz. cyt., s. 324.

¹⁰ Stanisław Działyński, kasztelan elbląski (od 1588), wojewoda malborski (1611), wojewoda chełmiński (1615), syn Jana i Elżbiety Wilkanowskiej. Ojciec Stanisława – Jan Działyński był bratem Pawła Działyńskiego – ojca Michała Działyńskiego (nupturienta). Więcej o Stanisławie Działyńskim zob.: St. Bodniak, *Działyński Stanisław († 1617)*, w: *Polski słownik biograficzny*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1948, t. VI, s. 96–97; Archiwum Główne Akt Dawnych, *Metryka Koronna*, sygn. 134, k. 86v–87 – data nominacji na kasztelaniego elbląską 24 stycznia 1588 roku – Internet http://agadd2.home.net.pl/metrykalia/MK/0134/PL_1_4_1-134_0175.html (3.04.2019); K. Mikulski, dz. cyt. s. 86.

- Zofii Radziwiłłówny, matki Elżbiety Czemówny,
- Fabiana Czemy, stryja Elżbiety Czemówny¹¹.

W dokumencie wspomniano, że Michał Działyński starał się o rękę panny Elżbiety Czemówny, wojewodzianki pomorskiej i starościarki gniewskiej za pośrednictwem jej matki Zofii z Otyki i Nieświeża Radziwiłłówny, wdowy po Achacym Czemie i Fabiana Czemy, stryja Elżbiety. Zobowiązali się oni do oddania w związek małżeński Michałowi Działyńskiemu Elżbiety Czemówny oraz do przekazania odprawy z dóbr ojczystych i macierzystych w ruchomościach i nieruchomościach. Panna młoda otrzymuje w posagu kwotę 33 500 złotych w majątkowościach, złocie, srebrze, klejnotach, perłach, drogich kamieniach, szatach, koniach, wozach i w innych rzeczach do tych dóbr przypisanych. Na kwotę tę składają się:

- wsie: Luchowo¹², Świerkocin¹³, Smarzewo¹⁴ i inne dobra, które ma otrzymać od Stanisława Czikowskiego [sic]¹⁵, podkomorzego ziemi krakowskiej i jego małżonki Elżbiety Działyńskiej¹⁶, o wartości 13 000 złotych. Dobra te ma otrzymać zaraz po zawarciu małżeństwa,

¹¹ Fabian Czema, wojewoda malborski, kasztelan sztumski – więcej zob.: P. Czaplewski, *Czema (Zehmen) Fabian († 1605), wojewoda malborski*, w: *Polski słownik biograficzny*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1938, t. IV, s. 328; J. Małek, *Cema (Czema) Fabian (zm. 1605), woj. malborski*, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, pod red. St. Gieszowskiego, Wydawnictwo Gdańskie, Gdańsk 1992, t. I A-F, s. 196

¹² Luchowo – wieś w województwie pomorskim, powiecie starogardzkim, w gminie Smętowo. Michał Działyński wymieniony jako jej właściciel – zob.: M. Biskup, A. Tomczak, *Mapy województwa pomorskiego w drugiej połowie XVI w.*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Toruń 1955, s. 98.

¹³ Świerkocin – wieś w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie grudziądzkim, w gminie Grudziądz. Wieś ta w 1570 roku była własnością Działyńskich – *Słownik historyczno-geograficzny ziemi chełmińskiej w średniowieczu*, red. M. Biskup, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1971, s. 131. Część wsi Luchowa była zwana Klein Świerkocin i Gross Świerkocin – zob. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych ziem słowiańskich*, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, Wł. Walewski, nakł. W. Walewskiego – drukiem „Wiek”, Warszawa 1884, t. V, s. 460; M. Biskup, A. Tomczak, dz. cyt., s. 99.

¹⁴ Smarzewo – wieś w województwie pomorskim. W powiecie starogardzkim, w gminie Smętowo. Michał Działyński wymieniony jako jej właściciel – zob.: tamże.

¹⁵ Chodzi o Stanisława Cikowskiego z Wojsławic herbu Radwan, syna Stanisława i Anny Komorowskiej z Żywca, kasztelaneki połanieckiej. Stanisław był podkomorzym krakowskim od 13 grudnia 1576 roku, zmarł przed 23 kwietnia 1617 roku. Zob.: *Urzednicy województwa krakowskiego XVI-XVIII wieku*, red. A. Gąsiorowski, oprac. St. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, Biblioteka Kórnicka, Kórnik 1990, s. 80; K. Lepszy, *Cikowski Stanisław z Wojsławic, h. Radwan († 1617)*, w: *Polski słownik biograficzny*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1938, t. IV, s. 73–75; A. Boniecki, dz. cyt., s. 214.

¹⁶ Elżbieta Działyńska, córka Michała, podkomorzego chełmińskiego i Anny Sokołowskiej. Michał, podkomorzy chełmiński, był bratem Pawła Działyńskiego – ojca nupturienta (Michała Działyńskiego).

- kwota 5 000 złotych od matki swojej – wojewodziny Zofii Radziwiłłówny, zaraz po otrzymaniu w/w dóbr,
- kwota 3 500 złotych, którą otrzyma rok po ślubie, a którą jej zapisał zmarły wojewoda malborski¹⁷,
- kwotę 4 000 złotych w klejnotach, złocie, srebrze, perłach i w kamieniach drogich,
- kwotę 1 000 złotych w srebrze stołowym,
- kwotę 1 000 złotych w koniach, wozach i innym ochędóstwie,
- kwotę 4 000 złotych w szatach kosztownych, w kamieniach i perłach na szatach,
- kwotę 2 500 złotych od pani wojewodziny, matki swojej.

Pan młody – Michał Działyński, zobowiązuje się zaraz po ślubie uczynić oprawę wienną z przywiankiem swojej żonie, na dobrach swoich w Królestwie Polskim i w Prusach, na kwotę 54 000 złotych. Zobowiązuje się również, jako że jego przyszła małżonka jest innej wiary, nie zmuszać jej do zmiany wyznania.

Na końcu dokumentu podano czas i miejsce zawarcia ślubu – zamek w Gniewie dnia 16 października 1588 roku.

Dokument, sporządzony w Gniewie w dniu 14 marca 1588 roku, został opatrzone podpisami i pieczęciami herbowymi Michała Działyńskiego, Zofii Radziwiłłówny, Fabiana Czemy i Stanisława Działyńskiego.

---

¹⁷ Chodzi o Achacego Czemy – dziadka panny młodej.

ANEKS

Źródło: Archiwum Państwowe w Poznaniu,
akta: Majątek Konarzewo, sygn. 2324, k. 1, 2, 3, 4.

Na zamku w Gniewie 14 Martii 1588

Intercyza ślubna Michała Działyńskiego
i Elżbiety Czemówny z 1588 roku

[1]¹⁸

W imię Pana Boga w trójcy jedynego i jego syna i ducha świętego Amen.

Iż Je° M: pan Michał Działyński starosta nieszawski z przejrzenia i woli Pana Boga wszechmogącego starał się oto przez Ich M: pany przyjaciół swoje i Jej M: panią Zofię z Otyki i Nieświeża Radziwiłłówny pozostałej małżonki niekiedy w Panie Chrystusie zmarłego wielmożnego pana Achacego Czemy wojewody pomorskiego na Gniewie i Kiesporku [Kiszporsk] starosty także u Je° M: wielmożnego pana Fabiana Szczamon [sic] wojewody malborskiego starosty sztumskiego stryja i opiekuna własnego. Aby była jemu dana i w święte małżeństwo poślubiona Jej M: panna Elżbieta Czemowna Wojewodzianka Pomorska Starościanka gniewska i córka pomienionego Jego M: wielmożnego pana Achacego Czomy Wojewody Pomorskiego za którym staraniem Jego M; pana Michała Działyńskiego Starosty Nieszawskiego Jci M: pani Wojewodzina Pomorska z Je° M: panem Wojewoda Malborskim za poradą i wolą Ich mości panów i przyjaciół swoich etc. etc. Jej M; pannę Elżbietę Czemowną Wojewodziankę Pomorską córką swą Je° M: panu Michałowi Działyńskiemu Staroście Nieszawskiemu w małżeństwo święte dać obiecali i przyrzekli za którym obiecaniem i przyrzeczeniem Jej M: pani Wojewodzina Pomorska i Je° M: pan Wojewoda Malborski opiekun własny Je° M: panu Staroście Nieszawskiemu z Jej M: panną Elżbietą Wojewodzianką Pomorska małżonką Je° M: przysłała kontentując i oprawiając Ich M: ze wszystkich dóbr ojczystych i macierzystych ruchomych i nieruchomych także i z tych jeśli które w tym czasie za żywota Jej M: pani Wojewodziny

¹⁸ Numeracja kart rękopisu, dokonana w czasach współczesnych.

[1v]

na Jej M: panią wojewodzinę iure successionis donationis vel quocunque iuris progressu przypadły, także stąd i z tych które na Je° M: pana Achacego Czemy Wojewodzica Pomorskiego iure successionis et testamenti po śmierci Je° M: pana Wojewody Malborskiego przypadły postępować raczy trzydzieści i półczwarta tysiąca [trzydzieści trzy i pół tysiąca] liczby i monety zwykłej polskiej w każdej groszy trzydzieści licząc tak w majątności liczącej w sumach pieniędzy w złocie, w srebrze w klejnotach, perłach, kamieniach drogich w szaciech kosztownych, koniach, wozach i ochędóstwie inszym w solialim do tych dóbr i rzeczy należących sposobem niżej opisanymi. Naprzód majątności Luchowo, Świerkocino, Smarzewo i insze dobra, które ma Jci M: od Ich M: pana Stanisława Czikowskiego podkomorzego Ziemi Krakowskiej i Jej M: pani Elżbietą z Działynia małżonki Je° m: iure perpetue venditionis et resignationis acquisita do tych dóbr quocunque iure modo należącech in genere ex specie nullis excipiendis w sumie trzynaście tysięcy złotych liczby i monety zwykłej polskiej iure cessionis et resignationis perpetuae puścić i zapisać ma zaraz post consumatum matrimonium. Tamże zaraz przypuszczeniu tej to majątności wyżej pomieniony Jej M: pani wojewodzina Je° M: panu Staroście Nieszawskiemu i Jej M: p: Elżbiecie wojewodziance córce swej ma dać i obliguje skutecznie pięć tysięcy złotych liczby i monety zwykłej polskiej. Iż po tym w rok ab actu et die wesselia ma Jej M: pani wojewodzina Ich M: panu Staroście Nieszawskiemu i małżonce Je° M: córce swojej sumę, którą Je° M: pan Wojewoda Malborski w Panu Christusie zmarły testamentem legował Jej M: p: Elżbiecie wojewodziance raczył także półczwartha tysiąca [trzy i pół tysiąca] złotych liczby i monety zwykłej polskiej dać i zapłacić.

[2]

Iż w wyprawie w klejnotach we złocie we srebrze w perłach w kamieniach drogich cztery tysiące złotych polskich. Iż w stołowym srebrze złotych polskich tysiąc. Iż koni wozy i wszystkie ochędostwo do tego należące złotych polskich tysiąc. Iż w szatach kosztownych w karetach kamieniach i perłach na szaciech złotych polskich cztery tysiące. Iż we dwie licząc ab actu contractu matrimonium Jej M: pani wojewodzina Ich M: złotych polskich dwa tysiące ma dać i zapłacić. Iż Je° M: pan starosta nieszawski ma i będzie powinien tamże na ten czas zaraz post consumatum matrimonium Jej M: pannie Elżbiecie Wojewodziance Pomorskiej przyszłej małżonce swojej uczynić oprawa wienną i z przywiankiem wedle prawa koronnego coram quibuscunque actis terrestribus vel castrensibus regni autenticisim medietate omnium ex singulorum bonorum quorum hereditariorum, mobilium et immobilium tam in Regno Poloniae quam terris Prusie existencium et in omnibus summis pecuniariis in bonis regalibus, quocunque modo sibi servien-

tibus ac aliis omnibus habitus et habendis której reformacji albo oprawy wiana i przywianku ma być suma pięćdziesiąt i cztery tysiące liczby i monety zwykłej polskiej a to odejmując od sumy na dobrach pruskich wzwyż pomienionych półsiedma tysiąca złotych polskich [...] ¹⁹ tej sumy trzynaście tysięcy złotych polskich połowica to jest sieden tysięcy złotych polskich na Jej M: panią wojewodziankę iure hereditario Culmensi [chełmińskie] przypadły tak Iż Je^o M: pan starosta współcześnie z przyszlą Jej M: panią małżonką swą mają sobie i będą powinni tak tu ad acta civilia mevensia, quam regni

[2v]

terestia vel castrensis tak bonorum Regni territoris quam Prusie subiectionum reciprocum advitalitatem in forma iuris polonici plenissime uczynić i zapisać. Iż Je^o M: pan starosta Jci M: pannie Helźbiecie Wojewodziance Pomorskiej i przyszlęj małżonce swojej revitalitatem na dobrach króla Je^o Mci które Je^o Mci na ten czas trzymać raczy u Króla Je^o M: [...] ²⁰ determinato tempore omni studio et officio ante vel post consumatum matrimonium wyprawić i otrzymać jako najrychlej być może. A iż Jej M: panna wojewodzianka jest różna od Je^o M: pana starosty w religii tedy Je^o M: pan starosta obiecuje i to pismem na on czas gdy zapisy między sobą czynić i zeznawać będą post consumatum matrimonium warować chce i będzie iż Jej M: do swojej religii przywodzić i przymuszać niema.

Iż Je^o M: pan starosta tamże in Crastino post consumatum matrimonium coram octis civilibus movensibus z przyszlą Jej M: małżonkę swą stanąć i abrenuntiatą dostateczną de bonis paternis et maternis, mobilibus et immobilibus in genere et specie universis także i z tych które by za czas żywota Jej M: pani wojewodziny na osobę jej tak iure successionis vel donationis aut alio quocunque iure Jej M; przypadły i z tych które już na Je^o M: pana Achacego Czemi wojewodzica pomorskiego po śmierci Je^o M: pana wojewody malborskiego przypadły iuro successionis ex testamenti ma uczynić iuxta iuris formam et receptam terrarium Prusie consuetudinem któremu Jej M: pani wojewodzina tamże coram eisdem actis civilibus mevensibus [Meve – Gniew] post consumatum matrimonium

[4]

majątności wyżej pomienione In districtu derszarvensi [powiat tczewski] iacentia wszystko cum eorum attinentiis universis Ich Miłościom panu starościu i przyszlęj małżonce Je^o M: iure resignationis perpetui powzdasz i warunek dosta-

¹⁹ Wyraz nieczytelny prawdopodobnie – gdzie.

²⁰ Wyraz nieczytelny prawdopodobnie – sui.

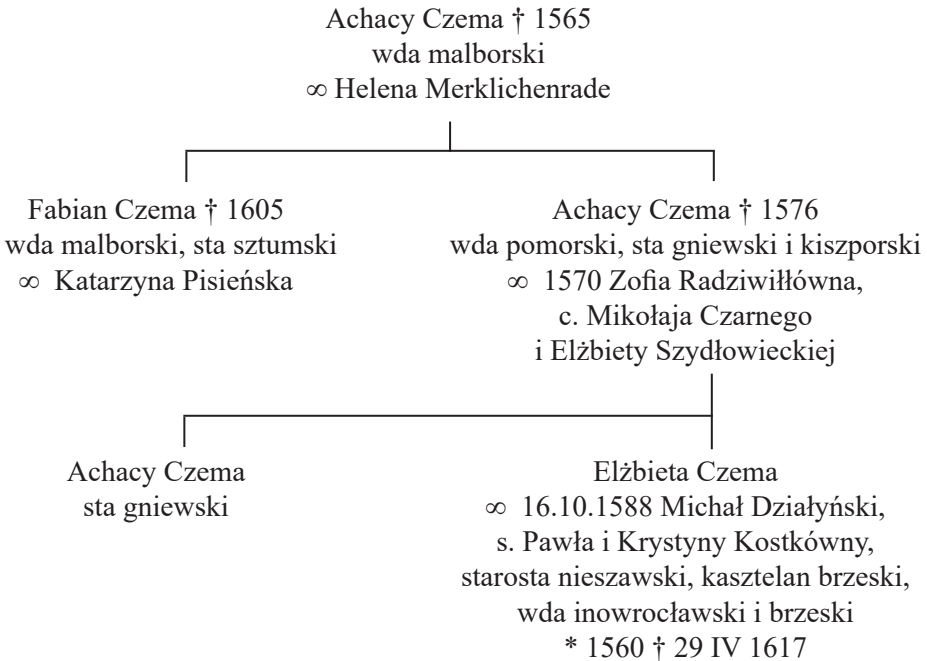
teczny iuxta iuris formam in aliis bonis suis a quibusvis impeditentis uczynić i zapisać.

Czas wesela Jej M: pani wojewodzina z Je^o: panem Wojewodą Malborskim tu w zamku Gniewskim stawić i naznaczyć raczyli na dzień szesnasty miesiąca października w roku niniejszym które to postanowieniem i conditio wszystkie w nim omienione Ich M: z obu stron obiecali i przyrzekli sobie strzypać i nienaruszenie wypełnić tam in toto quam in parte tociens quociens opus fuerit pod zakładem trzydzieści i półczwarta tysiąca złotych polskich nullo beneficio iuris suffragante do którego postanowiono dla większej wiary i ważności pieczęci swemi przyrodzone Ich mci przyłożyć i rękoma własnymi podpisać raczyli.

Actum et datum in Arce mevensi [zamek w Gniewie] die 14 mensis Marci Anno Domini 1588

- (-) Zofia Radziwiłłówna ręką własną
- (-) Fabian Czema wojewoda malborski ręką swoją
- (-) Stanisław Działynski ca[stellanus] Elb[łaski]
- (-) Michał Działynski sta[rosta] nieszawski

Tablica 1: krąg rodzinny nupturientów

Mikołaj Działyński † 1545
wda pomorski
∞ Magdalena (Małgorzata) Fogler

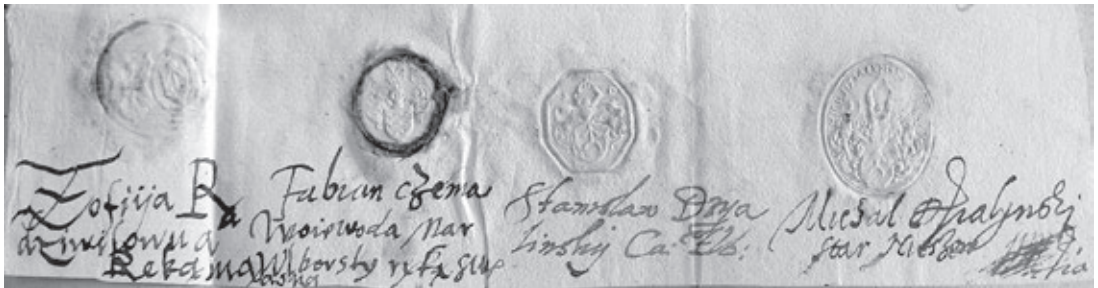
Jan Działyński † 1583
wda chełmiński
∞ Elżbieta Wilkowska

Paweł Działyński † 1582
kasztelan słoński
∞ Krystyna Kostka

Stanisław Działyński † 1617
kasztelan elbląski
wda malborski i chełmiński

Michał Działyński † 29 IV 1617
starosta nieszawski, kasztelan
kasztelan brzeski, wda inowrocławski
i brzeski
∞ Elżbieta Czema

Pieczone herbowe i podpisy pod aktem intercyzy.

herb
Trąby Radziwiłłów
i Odrowąż Szydłowieckich
(Zofia Radziwiłłówna)

herb
Wczele odm.
(Fabian Czema
wojewoda malborski)

herb
Ogończyk
(Stanisław Działyński
kasztelan elbląski)

herb
Ogończyk
(Michał Działyński
starosta nieszawski)

Źródła rękopiśmienne

Archiwum Państwowe w Poznaniu, *Akta majątku Konarzewo*, sygn. 2324, k. 1, 2, 3, 4.

Bibliografia

Biskup M., Tomczak A., *Mapy województwa pomorskiego w drugiej połowie XVI w.*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Toruń 1955.

Bodniak St., *Działyński Michał († 1617)*, w: *Polski słownik biograficzny*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1948, t. VI.

Bodniak St., *Działyński Stanisław († 1617)*, w: *Polski słownik biograficzny*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1948, t. VI.

Boniecki A., *Herbarz Polski*, wyd., Gebethner i Wolff, Warszawa 1900, 1902, t. III, V.

Czaplewski P., *Czema (Zehmen) Achacy (†1576)*, w: *Polski słownik biograficzny*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1938, t. IV.

Czaplewski P., *Czema (Zehmen) Fabian († 1605), wojewoda malborski*, w: *Polski słownik biograficzny*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1938, t. IV.

Dachnowski J. K., *Herbarz szlachty Prus królewskich z XVII w.*, wyd. Z. Pentek, Biblioteka Kórnicka PAN, Kórnik 1995.

Górzyński Sł., Grala J., Piwkowski Wł., Urbaniak V., T. Zielińska, *Radziwiłłowie herbu Trąby*, wydawnictwo DiG, Warszawa 1996.

http://agadd2.home.net.pl/metrykalia/MK/0134/PL_1_4_1-134_0175.html (3.04.2019).

<http://www.koscielec.pl/Koscielec/osoby-kosc/osoba3.htm> (3.04.2019).

Kowalkowski J., *Stosunek Jana Karola Dachnowskiego do różnowierców w świetle jego herbarza*, w: *Szlachta – granice etniczne, wyznaniowe i cywilizacyjne*, pod red. T. Ciesielski, K. Mikulski i A. Korytko, Warszawa – Bellerive-sur-Allier 2016 (w serii: *Szlachta i ziemiaństwo na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej*), s. 51.

Kowalski K. M., *Osobliwości epigraficzne kościoła św. Mikołaja w Gniewie*, w: *Dawne inskrypcje pomorskie. Studia epigraficzne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2001.

Kuczyński M., *Historia Kościelca w wypisach*, Prymasowskie Wydawnictwo Gaudentinum, Kościelec 2009.

Lepszy K., *Cikowski Stanisław z Wojślawic, h. Radwan († 1617)*, w: *Polski słownik biograficzny*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 1938, t. IV.

Lulewicz H., *Radziwiłł Mikołaj zwany Czarnym h. Trąby*, w: *Polski słownik biograficzny*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1987, t. 30.

Małek J., *Cema (Czema) Achacy młodszy (zm. 1576), woj. pom.*, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. St. Gieszowski, Wydawnictwo Gdańskie, Gdańsk 1992, t. 1 A-F.

Małek J., *Cema (Czema) Fabian (zm. 1605), woj. malborskie*, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, red. St. Gieszowski, Wydawnictwo Gdańskie, Gdańsk 1992, t. 1 A-F.

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych ziem słowiańskich, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, Wł. Walewski, nakł. W. Walewskiego – drukiem „Wiek”, Warszawa 1884, t. 5.

Słownik historyczno-geograficzny ziemi chełmińskiej w średniowieczu, red. M. Biskup, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1971.

Uruski S., *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, wyd. Gebethner i Wolff, Warszawa 1906, t. 3.

Urzędnicy kujawscy i dobrzyńscy. Spisy, red. A. Gąsiorowski, oprac. K. Mikulski, W. Stanek, Biblioteka Kórnicka PAN, Kórnik 1990.

Urzędnicy Prus Królewskich XV–XVIII wieku. Spisy, red. A. Gąsiorowski, oprac. K. Mikulski, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław – Warszawa – Kraków 1990.

Urzędnicy województwa krakowskiego XVI–XVIII wieku, red. A. Gąsiorowski, oprac. St. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, Biblioteka Kórnicka PAN, Kórnik 1990.